

CIVITTA

Ida-Viru maakonna Äriplaani 2021-2030+ koostamine

15.01.2021

RAHANDUSMINISTEERIUM

REGIONAALARENGU TOETUSEKS

EESMÄRK

Ida-Viru maakonna Äriplaani koostamine.

TULEMUS

Loodav äriplaan annab sisendit **maakonna strateegiasse ning õiglase ülemineku kavasse**, seega loob maakonna ettevõtluskeskkonna arendamise raamistiku järgnevateks aastateks.

Hetkeolukorra kirjeldamine

- Alusdokumentide analüüs
- Sissejuhatavad intervjuud
- Arenguseminarid huvigruppidega

Visiooni ja strateegiliste eesmärkide seadmine

- Juhtrühma seminaride läbiviimine strateegiliste eesmärkide ja visiooni seadmiseks

Meetmete täpsustamine

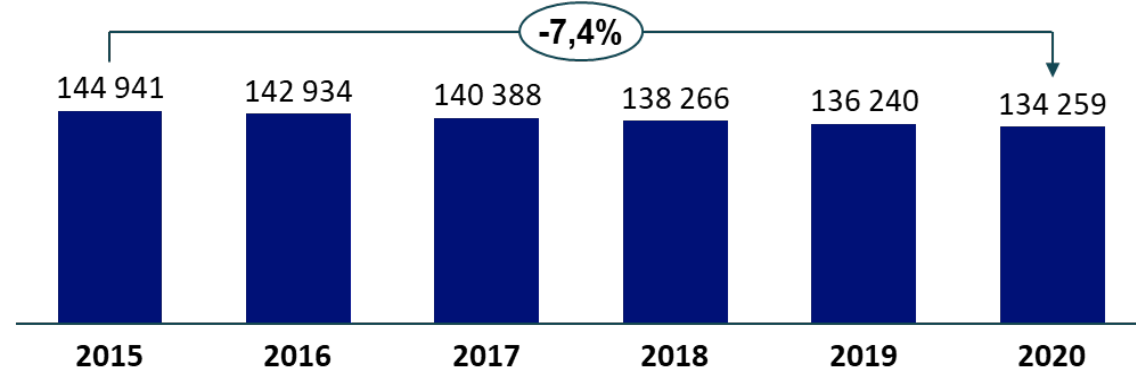
- Esmase meetmete nimekirja koostamine
- Teemaarutelude läbiviimine
- Juhtrühma seminarid
- Mõjuanalüüsi teostamine

Lõpptulemi vormistamine ja üleandmine

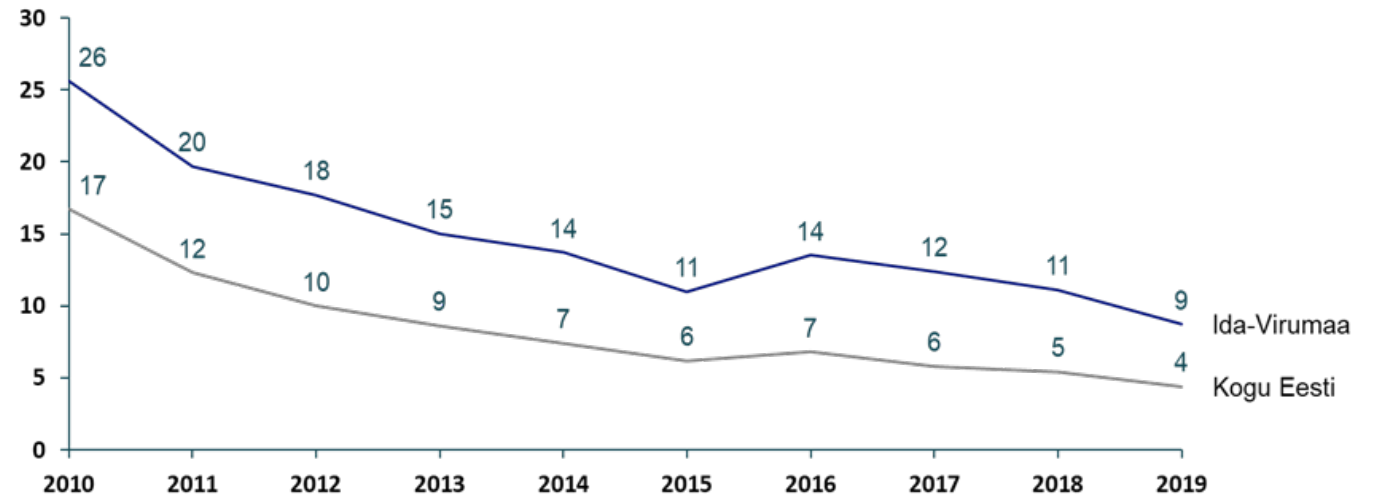
- Lõppraporti koostamine
- Lõppseminari läbiviimine

- Tööstussektori suur osakaal
- Pidev rahvastiku vähenemine, noorte väljaränne
- Eesti keskmisest kõrgem töötus, mida toetab põlevkivitööstuse kokkutõmbumine
- Eesti keskmisest madalam palgatase ja ettevõtlusaktiivsus

IDA-VIRU RAHVASTIKU MUUTUSED

TÖÖTUSE MÄÄR IDA-VIRU MAAKONNAS JA KOGU EESTIS, %

\ MAAKONNA PEAMISED TUGEVUSED JA NÕRKUSED

S

TUGEVUSED

- **Põhiinfrastruktuuri olemasolu**, sh Sillamäe sadam kui kaubaveo sõlmpunkt
- **Tööstuspargid** ja kiire tööstusprojektide realiseerimine
- Pikaajaline töötleva tööstuse kogemus
- **Avatus** uute ettevõtete ja sektorite tulekuks
- **Kõrg- ja kutsehariduse** omandamise võimalused
- Katuseorganisatsioonide, kõrgkoolide **võrgustikud**, klastrite (keemia ja turism) olemasolu ja koostöövalmidus
- Teadus- ja ärilinnaku ning **inkubaatorite** olemasolu piirkonnas
- Ettevõtluse arengut soosiv tugiteenuste süsteem
- Maavarade olemasolu
- Multikultuursus

NÕRKUSED

W

- **Noorte väljaränne**
- Haridussüsteem ei taga vajadustele **vastava kvalifikatsiooniga** tööjõu juurdekasvu, kvalifitseeritud tööjõu puudus
- **Madal ettevõtlusaktiivsus** ja algatusvõime, madal digipädevus
- Piiratud informatsioon ning teine keeleruum
- Keskmisest kõrgem **pikaajaline töötus** ja palgavaesus
- Kinnisvara madalast väärtusest ja kvaliteedist tingitud turutõrge
- **Ebasoodsad tingimused välisinvestorite tulekuks** ning uute ettevõtete tekkeks
- **Infrastruktuuri arengu mahajäämus**, kõrged elektri ja raudtee tasud ei anna piirkonna ettevõtetele konkurentsieelist
- Kiire lairibaühenduse puudumine
- Maakonna huvide ebapiisav esindatus keskvalitsuses
- **Piiratud ligipääs toetustele ja laenukapitalile** piirkonna ettevõtete kõrge riskitaseme tõttu, ettevõtete madal teadlikkus toetusvõimalustest

- **Geograafiline asukoht** kui eelis uute ettevõtete ja sektorite tekkeks
- **Uute investor-riikide huvi** ja valmisolek investeerida
- Asukoht Venemaa majandusruumi kõrval
- **Põlevkivitööstuse ümberstruktureerimine** ja kliimasõbralikuks arendamine
- Kaugtöö ja **kõrgtehnoloogilised töökohad** kui uus suund
- Teiste piirkondade tööareaali laienemine Ida-Virumaale
- Sarnase kultuurilise taustaga riikide välistööjõu kasutamise võimalus
- Uute maavarade kasutuselevõtt
- Ligipääs Invest EU laenurahale
- **Tootjate huvi tuua tootmine** Aasia hinnatõusu **taustal Eestisse**

- Kliimaneutraalsuse **surve põlevkivitööstusele**
- Põlevkivitööstuse sõltuvus maailma naftaturust
- Geopoliitilised riskid
- Poliitilise maastiku **ebastabiilsus ja ebasoodne regionaalpoliitika**
- Rahapesu sanktsioonid takistavad välisinvestorite tulekut
- **Demograafiline tööturu surve** madala iibe ja vananeva elanikkonna taustal
- Kõrgharidusasutuste tegevuse lõppemine ebapiisava finantstoe taustal
- Kutsehariduskeskuse süsteemi madal võimekus
- **Negatiivse kuvandi** võimendumine meedias
- Umbkeelsuse süvenemine

\ ÄRIPLAANI SIHTGRUPID JA UNIQUE SELLING POINT

SIHTGRUPID

ETTEVÕTLIKUD INIMESED – eelkõige inimesed, kes on huvitatud ettevõtlusesse suundumisest ning oma ettevõtte loomisest.

ALUSTAVAD ETTEVÕTTED – ettevõtted, mis on äsja loodud ning alustavad oma tegevust.

OLEMASOLEVAD ETTEVÕTTED – maakonnas tegutsevad ettevõtted, mis on kasvule orienteeritud.

SUURETTEVÕTTED – piirkonnas tegutsevad suurettevõtted, mis planeerivad investeeringuid nii enda kasvuks ja laienemiseks, kui ka on ise potentsiaalsed investorid.

INVESTORID – hõlmavad nii riskiinvestoreid kui otseinvestoreid.

UNIQUE SELLING POINT

Ida-Viru maakonnas on ühendatud pikaajaline tööstusajalugu infrastruktuuri olemasolu, laialdase hariduskeskkonna ning unikaalse asukohaga kahe majandusruumi, Euroopa Liidu ja Venemaa piiril.

\ VISIOON

2030+ on Ida-Viru maakond Euroopa-Venemaa sõlmpunktis asuv avatud majandus- ja investeerimispiirkond, kus on soodne keskkond kõrgtehnoloogiliste ja kasumlike mitmekesise ettevõtlusprofiiliga äride tekkeks ja arenguks.

EESMÄRK 1: KÕRGE LISANDVÄÄRTUSEGA TOOTEID JA TEENUSEID PAKKUVATE RAHVUSVAHELISE VÄLJUNDIGA NING ARENGULE ORIENTEERITUD ETTEVÕTETE ARV IDA-VIRU MAAKONNAS KASVAB

EESMÄRGI KIRJELDUS

Ida-Virumaale on loodud keskkond, mis toetab uute ettevõtete teket ning inimeste ettevõtlikkust. Eesmärgi täitmine kajastub uute ettevõtete tekkes, ettevõtlusvaldkondade mitmekesistumises ning kõrgemas lisandväärtuses.

EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS KAARDISTATI 10 TEGEVUST

T1.1: Palgatöölt ettevõtlusesse suunduvatele inimestele koolitus-, võrgustumis-, mentorlus- ja toetusprogrammi loomine, sh stipendiumid osalejatele ettevõtlusega alustamise perioodiks.

- **Vastutajad:** IVEK

T1.2: Alustavatele ja tegutsevatele ettevõtetele suunatud võrgustiku arendamine. Kogukonnaruumide ja *co-working* ruumide rajamine. Võrgustiku tegevuste koordineerimine, ühisürituste korraldamine (nt häkatonid, startupide ja suurettevõtete ühisprojektide algatamine, *networking* üritused).

- **Vastutajad:** Objekt, Tehnopol

T1.3: Tugiteenused, nõustamine, koolitused, inkubatsiooniteenused uutele ja juba toimivatele ettevõtetele (turundus, eksport, ettevõttega alustamine, ärikontaktide vahendus, jms). Tänaaste teenuste pakkumine suuremas mahus ning uute tugiteenuste arendus.

- **Vastutajad:** IVEK, IVIA

T1.4: Innovaatiliste äriideede kiirendi algatamine ja paindlikud, kõrge riskimääraga rahastusmeetmed alustavate ettevõtete toote- ja teenusearenduse rahastamiseks.

- **Vastutajad:** Objekt, Tehnopol

T1.5: Tööstusinkubaatori rajamine inkubatsiooniteenuste, tootmispinna ja tugiteenuste pakkumiseks..

- **Vastutajad:** IVIA

T1.6: Tööstusrobotika teadus-arendus- ja koolituskeskuse rajamine koos õpperobotite ja automaatikalahendustega, et toetada ettevõtete ja T&A asutuste koostööd robotika arendus- ja pilootprojektide ning valdkonna inseneride koolituse kaudu. Tööstusdoktorantuuri ja tööstusmagistrantuuri võimaluste arendus.

- **Vastutajad:** IVIA, Tartu Ülikool

T1.7: Piirkonna ettevõtete koostöö suurendamine, sh. tööstuse väärtusahelate arendamise projektide toetamine, tarneahelate ümber kujundamise võimaluste leidmine, sünergiate tekitamine. Piirkonna profiili alusel klastrite kompetentsikeskuste vajaduste kaardistamine ja arendamine. (nt kriitilise massi ettevõtete tekkel lisaks keemiaklastrile ringmajanduse klaster või agropargi keskne klaster).

- **Vastutajad:** IVIA, IVEK

T1.8: Arendusprojektide ettevalmistamine tööstusinvesteeringute elluviimiseks, sh sobivate maa-alade väljavalimine, detailplaneeringute algatamine, keskkonnamõjude hindamise läbiviimine jms.

- **Vastutajad:** IVIA

T1.9: Turismiettevõtete spetsialiseerumise toetamine (toetusmeetmed).

- **Vastutajad:** IVEK

T1.10: Loomemajanduse valdkonna ettevõtete tugiteenused ja toetusmeetmed (filmifond, Objekt, sarnaselt filmifondile mõne muu valdkonna suunatud toetamine).

- **Vastutajad:** IVEK, Objekt

\ EESMÄRK 2: IDA-VIRU ON ATRAKTIIVNE SISSERÄNDE PIIRKOND, KUS KOHALIKU TÖÖJÕU KUTSEKVALIFIKATSIOON ON KOOSKÕLAS MAJANDUSE VAJADUSTEGA.

EESMÄRGI KIRJELDUS

Ida-Virumaa on piirkond, kuhu inimesed soovivad elama jääda ja elama tulla. Seejuures on loodud kõik võimalused kvalifitseeritud tööjõu liikumiseks ning tekkimiseks piirkonnas, muuhulgas läbi kohalike haridusvõimaluste arendamise

EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS KAARDISTATI 8 TEGEVUST

T2.1. Tööjõuturul vajalike oskuste arendamine alushariduses ja üldhariduskoolides (võõrkeeled, programmeerimine, ettevõtlusõpe). Õpilastele ettevõtluskeskkonna tutvustamine.

- **Vastutajad:** IVEK

T2.2: Täiendõppe võimaluste kohandamine piirkonna ettevõtete vajadustele vastavaks (sh. keeleõpe). Täiendõppes praktika osakaalu suurendamine, sh. Töötukassa meetmete kohandamine piirkonna vajadustele vastavaks. Riikliku täiendkoolitustellimuse suurendamine maakonnas.

- **Vastutajad:** IVEK

T2.3: Pilootprojekt koolide ja ettevõtete koostöö tõstmiseks ning kutse ja kõrghariduses praktikavõimaluste parendamine. Haridusasutuste ja ettevõtete koostöö arendamine. Stipendiumid ja toetused praktikakohtade pakkujatele/ praktikantidele.

- **Vastutajad:** IVEK, IVIA

T2.4: Välisspetsialistidele vajaliku tugisüsteemi ja teenuste loomine (nt inglisekeelne kooliõpe, lasteaiakohad, tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine, kaasaegsed elamistingimused jms).

- **Vastutajad:** IVIA

T2.5: Kõrgharidusasutuste säilitamine piirkonnas ja piirkonnale vajalike teadussuundade arendamine.

- **Vastutajad:** IVOL, ülikoolid

T2.6: Sotsiaalmaksuerisused piirkondlikele ettevõtetele, eriti kõrgetasemeliste töötajate värbamisel.

- **Vastutajad:** IVOL, IVEK, IVIA

T2.7: Toetused (välis)spetsialistide värbamiseks ja koolitamiseks.

- **Vastutajad:** IVIA

T2.8: Olemasolevate põlevkivitööstusest vabanevate spetsialistide ja kompetentsi kaardistamine ja suunamine tööjõuturul.

- **Vastutajad:** Töötukassa

\ EESMÄRK 3: MAAKONNAS ON SOODNE KESKKOND INVESTEERINGUTEKS NING LAENUKAPITALI KAASAMISEKS.

EESMÄRGI KIRJELDUS

Maakonna ettevõtetele on oma tegevuse arendamiseks võimalik kaasata erinevaid finantsvahendeid, alates pangalaenudest, lõpetades erinevate toetuste ja investeeringute kaasamisega. Ida-Viru on investoritele tuttav ning atraktiivne piirkond.

EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS KAARDISTATI 7 TEGEVUST

T3.1. Soodsa laenukapitali kättesaadavuse suurendamine. Kredexi ja MES-i baasil täiendavate laenu- või käendusmeetmete arendamine maakonna spetsiifikast lähtuvalt, et tagada soodsate laenuvahendite kättesaadavus ettevõtetele. Analüüsida võimalust luua Kredexi baasil regionaalne arengupank.

- **Vastutajad:** IVOL, MKM, IVIA

T3.2: Ida-Viru tööstusinvesteeringute toetusmeetme ümberkujundamine ja rakendamine. Prioriteetsed suunad: tootmishoonete ehitus, seadmete ost, tootearendus, digitaliseerimine, automatiseerimine, eksport, T&A. Ka olemasolevate (RTK, EAS, KIK) meetmetesse maakonna ettevõtetele erisuste loomine, et ületada tänased turutõrked.

- **Vastutajad:** RaM, IVOL, IVIA

T3.3: Tugiteenuste arendamine olemasolevatele ettevõtetele riskiinvesteeringute ja toetusmeetmetest rahastuse kaasamiseks. Ettevõtete teadlikkuse tõstmine investeerimisvõimaluste ja toetusmeetmete kohta. Nõustamine, mentorlus, käendus- ja tagatismeetmete arendus.

- **Vastutajad:** IVIA

T3.4: Toetusmeetmete pikaajalisuse ja järjepidevuse tagamine, et suurendada investorite usaldust otseinvesteeringu ettevalmistamisel (pikaajaline 2-3. aastane protsess).

- **Vastutajad:** IVIA, RaM

T3.5: (Välis)otseinvestoritele suunatud tugiteenuste arendamine ja pakkumine (investorteenindus, rahalised toetusmeetmed, *softlanding*).

- **Vastutajad:** IVIA, RaM

T3.6: Investeeringud ettevõtetes energia- ja ressursitõhususe suurendamiseks, keskkonnaseisundi parandamiseks, loodusvarade taastootmisesse, keskkonnakahjustuste heastamiseks (sh. võimalik kasutada senisest suuremas mahus piirkonna ettevõtete makstud keskkonnatasusid).

- **Vastutajad:** IVOL

T3.7: Seni kasutamata maavarade uurimise ja tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamise projektide toetamine.

- **Vastutajad:** Geoloogiateenistus, MKM, KeM

\ EESMÄRK 4: MAAKONNAS ON ETTEVÕTLUSE ARENGUKS VAJALIK PÕHIINFRASTRUKTUUR, HOONEFOND, (TÖÖSTUS- JA ÄRIKINNISVARA PROJEKTIDE) OTSEINVESTEERINGUTEKS ETTEVALMISTATUD ARENDUSMAA, TURISMITARISTU NING SADAMATE TARISTU.

EESMÄRGI KIRJELDUS

Maakonna ettevõtluse arendamiseks on vajalik infrastruktuur loodud ning elukeskkond on atraktiivne. Loodud on võimalused turismi arendamiseks.

EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS KAARDISTATI 8 TEGEVUST

T4.1. Transpordiinfrastruktuuri arendamine, sh neljarealise maantee rajamine Tallinn-Narva suunas, Tallinn-Narva kiire raudteeühenduse väljaehitamine, kõvakattega lennuvälja arendamine piirkonda, Narva uue silla ehitus jms.

- **Vastutajad:** Maanteamet, IVOL

T4.2: Sillamäe reisiterminali väljaehitamine ja regulaarse parvlaevaühenduse avamine Soomega. Väikesadamate võrgustiku arendamine.

- **Vastutajad:** Sillamäe Sadam

T4.3: Elektri põhivõrgu tugevdamine, et võimaldada taastuenergia tootmist ja võrku müümist ning energiamahukate ettevõtete suurtarbimist.

- **Vastutajad:** Elering

T4.4: Elektrihinna ja/või võrgutasude alandamine suurtarbijatele, et suurendada piirkonna konkurentsivõimet võrreldes teiste Ida-Euroopa tööstuspiirkondadega.

- **Vastutajad:** MKM

T4.5: Lairibaühenduste viimase miili lahenduste väljaehitamine, eriti väljaspool linnasid.

- **Vastutajad:** MKM

T4.6: Ettevõtetele tegevuse alustamiseks eelduste loomine. Tööstusparkide ja ärihoonete väljaehitamine, võrkude (elekter, gaas, soojus, lairiba, vesi-kanalisatsioon) arendus ja toetused liitumiseks. Roheenergia tootmise investeeringutoetused ettevõtete energiavajaduse katmiseks.

- **Vastutajad:** IVIA, Elering

T4.7: Turismitaristu ja -teenuste arendamine vastavalt Ida-Viru turismiklastri strateegiale. Ligipääsud looduslikele matkaradadele. Vanade tööstusalade turismiobjektidena kasutuselevõtmise toetamine. Sporditurismi arendamine/vajalike objektide rajamine.

- **Vastutajad:** IVEK

T4.8: Linnades äriturismi võimaluste arendus (sh. majutusvõimalused hotellides, konverentsisaalid jm.)

- **Vastutajad:** IVEK

\ EESMÄRK 5: MAAKONNAS ON TOIMIV TULUNDUS -JA AVALIKU SEKTORI PARTNERLUSMUDEL ETTEVÕTLUST TOETAVATE ÄRITEENUSTE JA TOETUSMEHHAANISMIDEGA NING ARENENUD ETTEVÕTLUSKESKKOND ON PÕHILINE SIHTKOHATURUNDUSE ARGUMENT.

EESMÄRGI KIRJELDUS

Maakonnas on olemas piisav tugistruktuur, mis toetab ettevõtluse arengut ning ettevõtete tegevust.

EESMÄRGI SAAVUTAMISEKS KAARDISTATI 7 TEGEVUST

T5.1. Maakonna majandus- ja ettevõtluskeskkonna arenguvisioni seadmine ja koordineerimine, koostöö arendamine erinevate organisatsioonide vahel, kes piirkonnas tegutsevad.

- **Vastutajad:** IVOL, IVEK, IVIA

T5.2: Riiklike tugiteenuste kättesaadavuse tagamine regioonis (EAS, RTK, Kredex jms), et toetada ettevõtteid eriti õiglase ülemineku fondi tegevuste raames.

- **Vastutajad:** IVOL

T5.3: Tugistruktuuride rahastamine senisest paindlikumalt. Sh uute rahvusvaheliste partnerite kaasamise tugi inkubaatoritele.

- **Vastutajad:** IVOL, RaM

T5.4: Välisinvestoritele ja -ettevõtetele turu-uuringute ja muude ärianalüüside teostamise toetus. Eksporditoetuste parema kättesaadavuse tagamine.

- **Vastutajad:** IVIA

T5.5: Turismivaldkonna ühisturunduse toetamine ja koordineerimine. Sihtkohaturundus nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt. Investoritele ja välisettevõtetele suunatud ettevõtluskeskkonna ja tööstuspiirkonna turundus.

- **Vastutajad:** IVEK

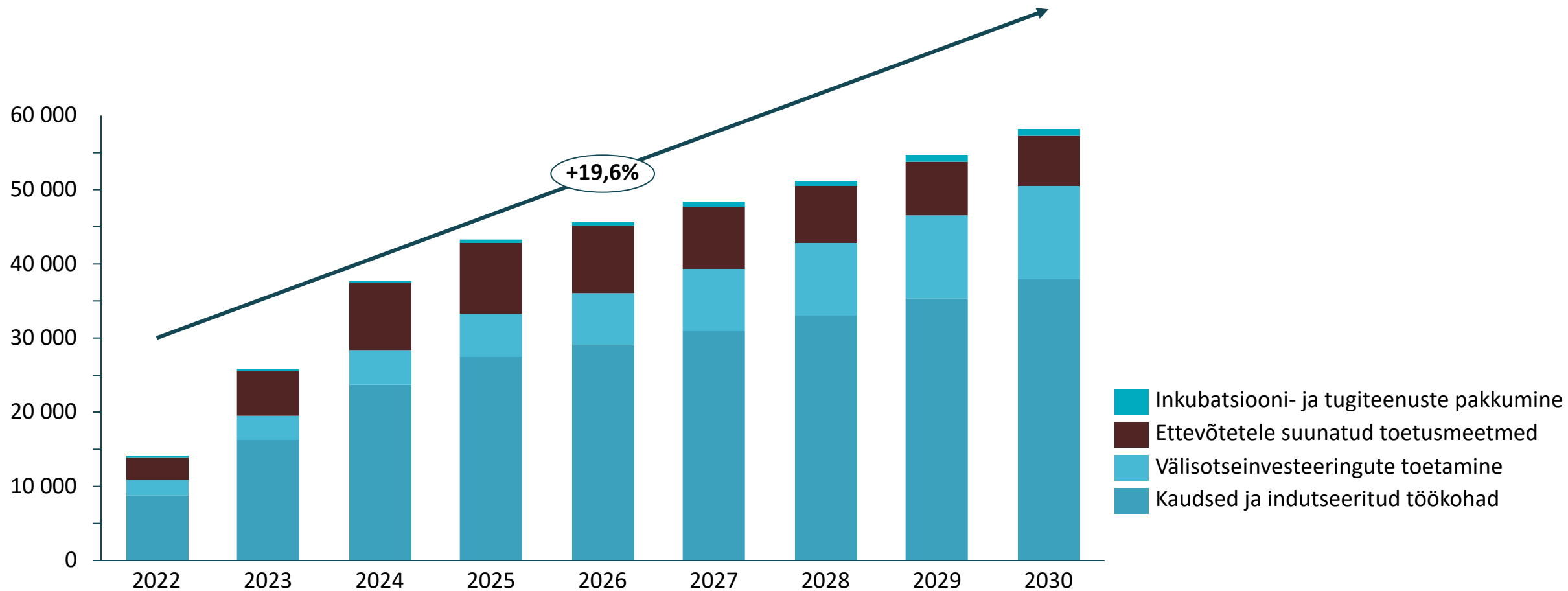
T5.6: Kvaliteetse elukeskkonna turundus nii maakonnast väljapoolse kui maakonna sees. Kodanikualgatuse/aktiivsuse kasvatamine, teavitustöö, müütide murdmine, kohalikele suunatud sotsiaalkampaaniad, parimate praktikate jagamine, kogukonnaettevõtluse toetamine.

- **Vastutajad:** IVIA, IVEK

T5.7: Planeerimisprotsesside läbiviimise tähtaegade optimeerimine asjaajamises

- **Vastutajad:** KOVid

\ MÕJU MAAKONNALE – TÄIENDAV MAKSUTULU (MEUR)

POLIITILISED RISKID

Äriplaani elluviimist takistavad või viivitavad KOVide vastasseis ning riigitasandi otsused. Muudatused poliitilisel tasandil toovad kaasa ebakindluse tegevuste elluviimisel ning nende järjepidevuse languse. Maandamisvõimaluseks on valitsustasandi pidev kaasamine maakonna tegevuste planeerimisse, et tagada valitsustasandi teadlikkus ning panuse olulisus maakonna arengusse.

ETTEVÕTETE PASSIIVSUS

Ettevõtted ei ole huvitatud tegevustesse kaasatud olemisest, mistõttu on keeruline luua ühtset ning ettevõtete vajadusi arvestavat keskkonda ning raamistikku. Olukordades, kus ettevõtetel oleks võimalus kaasa rääkida ning meetmeid kujundada, sellest võimalusest pigem loobutakse. Maandamismeetmena on võimalik ettevõtteid motiveerida läbi erinevate edulugude ning esimeste reaalsete tulemite kommunikeerimise.

EBAPIISAV RAHASTAMINE

Tegevuskava elluviimine jääb ebapiisava rahastuse taha. Meetmete kavandamiseks ning rakendamiseks ei eraldata piisavalt vahendeid, mistõttu osadest meetmetest loobutakse või neid ei rakendata täismahus. Selle tulemusena ei saavutata ka laiemaid eesmärke ning oodatavat mõju. Äriplaani tegevuskava loomisel on arvestatud erinevate rahastusvõimalustega (erasektor, riiklikud toetused, ELi toetused), mis hajutavad ühest rahastusallikast sõltuvuse riski. Täiendavaks maandamismeetmeks on oluline tegevuskava järjepidev ülevaatus ning korrigeerimine hetkeolukorrale vastavaks.

VALDKONDADEVAHELINE VÄHENE KOOSTÖÖ

Äriplaani tegevuskava on tugevalt sõltuv ka teiste valdkondade arengust (haridus, tehnoloogiline areng), mistõttu on äriplaani tegevuste edukaks realiseerimiseks vajalik kõigi valdkondade terviklik areng. Mõne valdkonna mahajäämus toob kaasa ka äriplaani tegevuste mõju vähenemise. Maandamismeetmena on vajalik kõigi valdkondade kaasamine erinevate valdkondade arengusse, et valdkondade juhid oleksid kursis teistes valdkondades toimuvaga ning tekiks ühistegevusest tulenev sünergia.

